

УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ - ШТИП
ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ

UDC 80 (82)

ISSN 1857-7059

ГОДИШЕН ЗБОРНИК

2021

YEARBOOK

2021

ГОДИНА 12
БРОЈ 17

VOLUME XII
NO 17

GOCE DELCEV UNIVERSITY - STIP
FACULTY OF PHILOLOGY

УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ – ШТИП
ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ

ГОДИШЕН ЗБОРНИК
2021
YEARBOOK
2021

ГОДИНА 12
БР. 17

VOLUME XII
NO 17

GOCE DELCEV UNIVERSITY – STIP
FACULTY OF PHILOLOGY

ГОДИШЕН ЗБОРНИК ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ

За издавачот:

вонр. проф. Драгана Кузмановска

Издавачки совет

проф. д-р Блажо Боев

проф. д-р Лилјана Колева-Гудева

вонр. проф. Драгана Кузмановска

проф. д-р Луси Караниколова -Чочоровска

проф. д-р Светлана Јакимовска

проф. д-р Ева Горѓиевска

Редакциски одбор

- проф. д-р Ралф Хајмрат – Универзитет од Малта, Малта
проф. д-р Неџати Демир – Универзитет од Гази, Турција
проф. д-р Ридван Џанин – Универзитет од Едрене, Турција
проф. д-р Стана Смиљковиќ – Универзитет од Ниш, Србија
проф. д-р Тан Ван Тон Та – Универзитет Париз Ест, Франција
проф. д-р Карин Руке Бритен – Универзитет Париз 7 - Дени Дидро, Франција
проф. д-р Роналд Шејфер – Универзитет од Пенсилванија, САД
проф. д-р Кристина Кона – Хеленски Американски Универзитет, Грција
проф. д-р Златко Крамариќ – Универзитет Јосип Јурај Штросмаер, Хрватска
проф. д-р Борјана Просев-Оливер – Универзитет во Загреб, Хрватска
проф. д-р Татјана Гуришиќ-Бекановиќ – Универзитет на Црна Гора, Црна Гора
проф. д-р Рајка Глушица – Универзитет на Црна Гора, Црна Гора
доц. д-р Марија Тодорова – Баптистички Универзитет од Хонг Конг, Кина
доц. д-р Зоран Поповски – Институт за образование на Хонг Конг, Кина
проф. д-р Елена Андонова – Универзитет „Неофит Рилски“, Бугарија
м-р Диана Мистреану – Универзитет од Луксембург, Луксембург
проф. д-р Зузана Буракова – Универзитет „Павол Јозев Сафарик“, Словачка
доц. д-р Наташа Поповиќ – Универзитет во Нови Сад, Србија

проф. д-р Светлана Јакимовска, проф. д-р Луси Караниколова-Чочоровска,
проф. д-р Ева Горѓиевска, проф. д-р Махмут Челик,
проф. д-р Јованка Денкова, проф. д-р Даринка Маролова, Доц. д-р Весна Коцева,
виш лектор м-р Снежана Кирова, Доц. д-р Наталија Поп-Зариева,
лектор д-р Надица Негриевска, виш лектор д-р Марија Крстева

Главен уредник

проф. д-р Светлана Јакимовска

Одговорен уредник

проф. д-р Ева Горѓиевска

Јазично уредување

Лилјана Јовановска

(македонски јазик)

виш лектор м-р Биљана Иванова, виш лектор м-р Крсте Илиев,

виш лектор м-р Драган Донеv

(англиски јазик)

Техничко уредување

Сања Гацов

Редакција и администрација

Универзитет „Гоце Делчев“ -Штип

Филолошки факултет

ул. „Крсте Мисирков“ 10-А п. факс 201, 2000 Штип

Република Северна Македонија

YEARBOOK FACULTY OF PHILOLOGY

For the publisher:

Ass. Prof. Dragana Kuzmanovska, PhD

Editorial board

Prof. Blazo Boev, PhD

Prof. Liljana Koleva-Gudeva, PhD

Ass. Prof. Dragana Kuzmanovska, PhD

Prof. Lusi Karanikolova-Cocorovska, PhD

Prof. Svetlana Jakimovska, PhD

Prof. Eva Gjorgjievska, PhD

Editorial staff

Prof. Ralf Heimrath, PhD— University of Malta, Malta

Prof. Necati Demir, PhD— University of Gazi, Turkey

Prof. Ridvan Canım, PhD— University of Edrene, Turkey

Prof. Stana Smiljkovic, PhD— University of Nis, Serbia

Prof. Thanh-Vân Ton-That, PhD— University Paris Est, France

Prof. Karine Rouquet-Brutin PhD— University Paris 7 – Denis Diderot, France

Prof. Ronald Shafer PhD— University of Pennsylvania, USA

Prof. Christina Kona, PhD— Hellenic American University, Greece

Prof. Zlatko Kramaric, PhD— University Josip Juraj Strosmaer, Croatia

Prof. Borjana Prosev – Oliver, PhD— University of Zagreb, Croatia

Prof. Tatjana Gurisik- Bekanovic, PhD— University of Montenegro, Montenegro

Prof. Rajka Glusica, PhD— University of Montenegro, Montenegro

Ass. Prof. Marija Todorova, PhD— Baptist University of Hong Kong, China

Ass. Prof. Zoran Popovski, PhD— Institute of education, Hong Kong, China

Prof. Elena Andonova, PhD— University Neofit Rilski, Bulgaria

Diana Mistreanu, MA— University of Luxemburg, Luxemburg

Prof. Zuzana Barakova, PhD— University Pavol Joseph Safarik, Slovakia

Ass. Prof. Natasa Popovik, PhD— University of Novi Sad, Serbia

Prof. Svetlana Jakimovska, PhD, Prof. Lusi Karanikolova-Cocorovska, PhD,
Prof. Eva Gjorgjievska, PhD, Prof. Mahmut Celik, PhD, Prof. Jovanka Denkova, PhD,
Prof. Darinka Marolova, PhD, Ass. Prof. Vesna Koceva, PhD,
lecturer Snezana Kirova, MA, Ass. Prof. Natalija Pop-Zarieva, PhD,
lecturer Nadica Negrievska, PhD, lecturer Marija Krsteva, PhD

Editor in chief

Prof. Svetlana Jakimovska, PhD

Managing editor

Prof. Eva Gjorgjievska, PhD

Language editor

Liljana Jovanovska

(Macedonian language)

lecturer Biljana Ivanova, MA, lecturer Krste Iliev, MA, lecturer Dragan Donev, MA

(English language)

Technical editor

Sanja Gacov

Address of editorial office

Goce Delchev University

Faculty of Philology

Krste Misirkov b.b., PO box 201

2000 Stip, Republic of North Macedonia

СОДРЖИНА CONTENTS

Јазик

Марија Тодорова

КОНТРАСТИВНА АНАЛИЗА НА ГЛАСОВНИТЕ СИСТЕМИ НА
ШПАНСКИОТ И НА ИТАЛИЈАНСКИОТ ЈАЗИК

Marija Todorova

CONTRASTIVE ANALYSIS OF THE VOWEL SYSTEMS
OF SPANISH AND ITALIAN

9

Надица Негриевска

СИНТАКСИЧКО-СЕМАНТИЧКИ ФУНКЦИИ НА ПРЕДЛОГОТ
SU И НЕГОВИТЕ МОЖНИ ЕКВИВАЛЕНТИ ВО МАКЕДОНСКИОТ ЈАЗИК

Nadica Negrievska

SYNTAX AND SEMANTICS FUNCTIONS OF THE PREPOSITION SU
AND ITS POSSIBLE EQUIVALENTS IN MACEDONIAN LANGUAGE

15

Марија Леонтиќ, Севинч Ѓулшен

ТУРЦИЗМИТЕ ВО „РЕЧНИКОТ НА СИНОНИМИ НА МАКЕДОНСКИОТ ЈАЗИК“
ОД ТОЛЕ БЕЛЧЕВ И СНЕЖАНА ВЕНОВСКА-АНТЕВСКА

Marija Leontik, Sevinç Gülşen

TURKISH LEXICAL BORROWINGS IN THE “DICTIONARY OF SYNONIMS
OF THE MACEDONIAN LANGUAGE“ BY TOLE BELCEV AND

SNEZANA VENOVSKA-ANTEVSKA..... 25

Ѓзим Хафери, Билјана Ивановска

НОВИ ЗБОРОВИ ВО ЈАЗИКОТ ВО ВРЕМЕ НА КОРОНА ПАНДЕМИЈА

Gzim Xhaferri, Biljana Ivanovska

NEW WORDS IN THE LEXICON DURING CORONA PANDEMIC

43

Надица Негриевска

ПРЕГЛЕД НА НАЈЧЕСТИТЕ ЛАЖНИ ПАРОВИ МЕЃУ
ИТАЛИЈАНСКИОТ И ШПАНСКИОТ ЈАЗИК

Nadica Negrievska

OVERVIEW OF THE MOST COMMON FALSE PAIRS BETWEEN
ITALIAN AND SPANISH LANGUAGE.....

53

Книжевност

Kristina Kostova, Marija Krsteva, Dragan Donev

ARCHETYPAL LITERARY CRITICISM APPLIED ON J.K. ROWLING'S
HARRY POTTER BOOK SERIES, WITH A FOCUS ON

NORTHROP FRYE'S VIEWS

63

Natalija Pop Zarieva, Kristina Kostova, Marija Krsteva

REPRESENTATION OF FEMME FATALES IN GOTHIC AND ROMANTIC
WRITINGS AT THE END OF THE 18TH CENTURY

73

Славчо Ковилоски

ПРЕКРАСНИОТ УМ НА МИТРА РИСТОВА, БИСЕРОТ НА
МАКЕДОНСКАТА НАРОДНА КНИЖЕВНОСТ ОД XIX ВЕК

Slavcho Koviloski

THE WONDERFUL MIND OF MITRA RISTOVA, THE PEARL
OF MACEDONIAN NATIONAL LITERATURE FROM THE CENTURY 83

Ева Ѓорѓиевска

ARS COMBINATORIA КАКО ПОСТСТРУКТУРАЛИСТИЧКА ПОСТАПКА
ВО РОМАНОТ ЗАМОКОТ НА ВКРСТЕНИТЕ СУДБИНИ ОД ИТАЛО КАЛВИНО

Eva Gjorgjievska

ARS COMBINATORIA AS A POST-STRUCTURAL PROCEDURE IN THE
NOVEL THE CASTLE OF CROSSED DESTINIES BY ITALO CALVINO 93

Методика

Neda Radosavlevikj

STUDENTS' ATTITUDES AND PREFERENCES TO ONLINE TEACHING
DURING THE PANDEMIC COVID -19 PERIOD

(A STUDY CONDUCTED AT SEEU)..... 103

Преведување

Светлана Јакимовска

ПРИДОНЕСОТ НА ФУНКЦИОНАЛИСТИЧКИТЕ ТЕОРИИ ВО
РАЗВОЈОТ НА СОВРЕМЕНАТА ТРАДУКТОЛОШКА МИСЛА

Svetlana Jakimovska

CONTRIBUTION OF FUNCTIONALIST THEORIES TO THE DEVELOPMENT
OF CONTEMPORARY TRADUCTOLOGY 123

Драган Донеv, Наталија Поп Зариеvа, Кристина Костова

УЛОГАТА НА ПРЕВОДОТ ВО ГЛОБАЛИЗИРАНИОТ СВЕТ ВО
ВРЕМЕ НА ПАНДЕМИЈА И ИНФОДЕМИЈА

Dragan Donev, Natalija Pop Zarieva, Kristina Kostova

THE ROLE OF TRANSLATION IN THE GLOBALIZED WORLD
DURING PANDEMIC AND INFODEMIC 133

Прагматика

Стефан Трајчев, Билјана Ивановска

ВНАТРЕШНИ И НАДВОРЕШНИ МОДИФИКАЦИИ НА
ГОВОРНИОТ ЧИН ИЗВИНУВАЊЕ

Stefan Trajchev, Biljana Ivanovska

INTERNAL AND EXTERNAL MODIFICATIONS OF
THE SPEECH ACT APOLOGY 141

Билјана Ивановска, Гзим Цафери

ЗНАЧЕЊЕ НА МОДАЛНИТЕ ЧЕСТИЧКИ ОД ПЕРСПЕКТИВА НА
ТЕОРИЈАТА ЗА ГОВОРНИ ЧИНОВИ

Biljana Ivanovska, Gzim Xhaferri

THE IMPORTANCE OF MODAL PARTICLES FROM PERSPECTIVE

OF THE THEORY OF SPEECH ACTS 151

Прикази

Ева Ѓорѓиевска

ОСВРТ КОН „ПРАГМАТИЧКИ ИСТРАЖУВАЊА“

ОД МАРИЈА КУСЕВСКА И БИЛЈАНА ИВАНОВСКА

Eva Gjorgjievska

REVIEW OF THE BOOK "RESEARCH IN PRAGMATICS"

BY MARIJA KUSEVSKA AND BILJANA IVANOVSKA 163

ЗНАЧЕЊЕ НА МОДАЛНИТЕ ЧЕСТИЧКИ ОД ПЕРСПЕКТИВА НА ТЕОРИЈАТА ЗА ГОВОРНИ ЧИНОВИ

Билјана Ивановска¹, Гзим Џафери²

¹Филолошки факултет, Универзитет „Гоце Делчев“, Штип
biljana.ivanovska@ugd.edu.mk

²Факултет за јазици, комуникации и култури, УЈИЕ, Тетово
g.xhaferri@seeu.edu.mk

Апстракт: Целта на овој труд е да се претстават модалните честички, нивното значење и употреба реализирани во конкретни реченични примери. Тие се разгледуваат како посебна група на зборови од перспектива на теоријата за говорните чинови, како и од аспект на усвојувањето на странскиот јазик (германски). Посебно значење се посветува на модалната честичка *wohl* и се претставува нејзината реализација во конкретна реченична употреба. Во оваа статија тргнуваме од гледиштата на Хелбиг Г. (1988), од основоположниците на теоријата за говорни чинови (Остин, Серл) и ги продолжуваме нивните анализи поткрепувајќи ги со свои размислувања и ставови околу значењето поврзано со прагматичката и комуникативната функција на оваа модална честичка. Се разгледуваат синонимите како и колокациите каде се јавува оваа лексема и нејзиното значење во конкретна реченица.

Клучни зборови: *модални честички, теорија на говорни чинови, прагматичка функција, комуникативна функција.*

THE IMPORTANCE OF MODAL PARTICLES FROM PERSPECTIVE OF THE THEORY OF SPEECH ACTS

Biljana Ivanovska¹, Gzim Xhaferri²

¹Faculty of Philology, University „Goce Delchev“, Stip
biljana.ivanovska@ugd.edu.mk

²Faculty of Languages, Communications and Cultures, SEEU, Tetovo
g.xhaferri@seeu.edu.mk

Abstract: The aim of this paper is to present the modal particles, their meaning and their use realized in specific sentence examples. They are analyzed as a separate group of words from the perspective of the theory of speech acts, as well as from the aspect of the foreign

language acquisition (German). Special importance is given to the German modal particle *wohl* and its realization in specific sentence examples. In this article we accept the theoretical approach proposed by Helbig G. (1988), then, the theories established by the founders of the theory of speech acts (Austin and Searle) and we continue our analysis by supporting them in our interpretation in relation to the pragmatic and communicative function of this modal particle. The synonyms, as well as the collocations where this lexeme occurs and its meaning in specific sentences, are also considered in this paper.

Key words: *modal particles, theory of speech acts, pragmatic function, communicative function.*

1. Вовед

Во учебниците и граматиките од областа на македонскиот јазик кои ги обработуваат зборовните групи малку внимание и интерес се посветува на модалните честички. Според Бојковска и сор. (1998, стр. 138ff.), честичките се неменливи зборови што служат за истакнување или определување на други зборови, како и за образување на некои граматички форми. Во исказот некои честички служат за тврдење (*да*), други за одредување (*не, ниту, ни*), трети за прашување (*дали, ли, зарем, нели*) четврти за искажување заповед (*да, нека*) итн. Една група честички се користи за истакнување или определување на некои зборови или реченици во исказот. Во неа се изделуваат повеќе подгрупи, на пример за:

- засилување (*барем, дури, пак*);
- изделување (*само, единствено, уште*);
- определување (*токму, имено, баш*);
- количественост (*скоро, рамно, едвај*);
- посочување (*еве, ете*).

Модалните честички (партикули) се зборови што служат за истакнување или определување на други зборови, како и за образување на некои граматички форми. Во формообразувачки честички спаѓаат: *ќе, би, да* и др.

Според Саздов (2013, стр. 91ff.), за честичките како неменлива зборовна група е многу тешко да се даде општа значенска карактеристика. За нив е присутно сфаќањето дека тоа се еден вид зборовна група-остаток, во која се вбројуваат сите оние зборови кои не ги исполнуваат потребните услови да се вклучат во некоја од другите зборовни групи. Воопшто, за да се доближиме на значенската суштина на честичките, треба да го имаме предвид првенствено следново нивно обележје – да функционираат внатрешнојазично, а не да се однесуваат на појави од надворешнојазичната реалност. Токму ова се прифаќа како едно од разликувачките обележја меѓу честичките и другите неменливи зборовни групи. За разлика од предлозите и сврзниците, кои означуваат

односи меѓу суштествата, предметите и појавите од реалниот свет, значи надворешнојазични односи, честичките немаат таква функција. Од модалните зборови тие се разликуваат по тоа што покажуваат несамостојност во изразување на модалното значење.

Според Хегелунд (2013, стр. 1), модалните честички претставуваат група зборови кои ги имаат следниве особености:

- тие се кратки;
- ненагласени;
- нефлектирани;
- можат да се однесуваат на цела реченица;
- не се јавуваат на прва позиција во реченица;
- за нив не може да се постави прашање;
- имаат способност за комбинирање, но не и за координација;
- поседуваат способност за хомонимија со зборови од другите зборовни класи, и
- покажуваат семантички колебања.

Некои јазици (германскиот и грчкиот) се многу богати со честички, но постојат јазични системи (англискиот, францускиот) кои се сиромашни со овој вид зборови. Скандинавските јазици не се сиромашни со овој тип зборови, но воедно, несеипремногубогати. Според фреквенцијата и расположливоста обично се рангираат под германскиот јазик. Според *Граматицата на германскиот јазик* (Цифонун 1997, стр. 1209) оваа зборовна група опфаќа 16 зборови (*aber, auch, bloß, denn, doch, eben, etwa, halt, ja, mal, man* (regional), *nicht, nur, schon, vielleicht* и *wohl*), како и 6 зборови кои се на граница со честичките (*eh, eigentlich, einfach, erst, ruhig* и *überhaupt*).

Во областа на истражувањата кои се однесуваат на модалните честички во германистичката лингвистика, прашањето за значењето на овие зборови привлекува многу поголемо внимание отколку прашањата кои е однесуваат на нивното потекло, дистрибуција, усвојување, синтакса, прозодија и сл., и покрај тоа што се работи за зборови кои се сиромашни по своето значење.

По долга пауза и нивно занемарување во лингвистиката (до 1960 година) следеше фаза на поголем интерес за истражувањето на овие зборови (пред сè средината на 70-тите години), кога се издадоа бројни статии во весници, монографии и зборници. Се обработуваа општи феномени кои се однесуваат на овие зборови како од теоретски аспект, така и од емпириски аспект, но се среќаваат и статии за монолингвални и контрастивни јазични проучувања. Овие истражувања беа секако поврзани со комуникативно-прагматичките тенденции во лингвистиката кои се јавуваат во 70-тите години од минатиот век. (Хелбиг, 1988а)

2. Модалната честичка *wohl*

Дуденовиот онлајн речник за значењето на зборовите ја претставува модалната честичка *wohl* со следниве значења:

а) Во исказните реченици и реторичните прашања оваа лексема изразува претпоставка, согласување, веројатност. На пример:

das wird wohl so sein; wird wohl wahr; das Beste sein; die Zeit wird wohl kaum reichen; du hast wohl keine Zeit?; du hast wohl zu viel Geld?; „Gehst du hin?“ – „Wohl kaum!“ и др.

б) Во исказните реченици и во речениците со кои се изразуваат барања, со оваа лексема се покажува засилување или нагласување на дејството (*man wird doch wohl fragen dürfen; siehst du wohl!; willst du wohl hören!; das kann man wohl sagen*).

Како синонимни зборови на лексемата *wohl* во Дуденовиот онлајн речник за значењето на зборовите се јавуваат следниве зборови или синтагматски целини: *aller Voraussicht nach, angenommen, anscheinend, höchstwahrscheinlich, mit ziemlicher Sicherheit, vermutlich, voraussichtlich, wahrscheinlich, wie zu vermuten ist*, потоа лексеми кои се употребуваат со висок стил на изразување (*augenscheinlich, dem Augenschein nach mutmaßlich*), лексеми употребени разговорно (*schätzungsweise*), или регионално (јужно германска варијанта и швајцарска варијанта: *scheints*).

Според Асбах-Шниткер (Asbach-Schnitker, 1977), постојат четири различни значења на *wohl*:

- (1) *wohl* што искажува начин и вид;
- (2) *wohl* што покажува претпоставка;
- (3) *wohl* што изразува признавање и
- (4) *wohl* што покажува враќање/одбивање или правилно постапување.

Првиот тип спаѓа во групата на прилози, додека другите три типа се вбројуваат во групата на модални честички. Но, ова прашање е сепак дискутабилно. Според Хегелунд (2013), само вториот тип може да се вклучи во групата на модални честички. Останатите типови се прилози, бидејќи се нагласени (тип 3 има спореден акцент) и овие лексеми можат да се заменат со други прилошки изрази. Да ги разгледаме примерите прикажани од Асбах-Шниткер.

- (5) Diese Lösung ist *wohl* akzeptabel.
- (6) Wie sieht er jetzt *wohl* aus?
- (7) Du sollst ihn *wohl* essen.

Реченицата (5), како што пишува авторката, е повеќезначна и зависи од тоа на која зборовна група припаѓа лексемата *wohl*. Ако има значење на “gut”, се работи за модален прилог (евентуално честичка за изразување степенување), односно тип (1) кај Асбах-Шниткер. Значенските варијанти како “zwar” (тип 3) и “sehr wohl” (тип 4) се приклучуваат кон групата прилози. Значењето е блиску до значењето на лексемата “vermutlich/веројатно” (евентуално “можеби/vielleicht”). Но, и во овој случај наведените синоними се модални зборови (прилози со кои се изразува забелешка/став/констатација), но не и модални честички. Овие синоними се, исто така, предложени од Асбах-Шниткер како преводни еквиваленти во англискиот јазик (*perhaps, probably, I presume* и др.) и модалната честичка *wohl* го изразува ставот на говорникот преку реченичната пропозиција.

Во следните примери (6) и (7) значењето на модална честичка е најблиску до нејзиното основно значење. Примерот (6) изразува прашање со нагорна интонација и соодветно нагласување (како англиски еквивалент Асбах-Шниткер ја предлага реченицата *I wonder what he looks like now.*) Во реченицата (7) се среќава ненагласено *wohl* (англиски: *You are probably meant to eat it*) и е интересен пример за дискутирање, што ретко се разгледува во литературата: модалните честички покажуваат својство на двојност во однос на своето значење, како и на колевливост. Без употреба на *wohl* реченицата (7) е повеќезначна, т.е. покажува колевливост во однос на значењето. Реченицата *Du sollst ihn essen* изразува директна заповед, или т.н. „посредувачка заповед“. Во реченицата (6) само последната интерпретација (изразување на заповед преку посредување) е можна. Реченица (7) би имала смисла во случај кога би се користела како одговор на прашањето: *Warum steht der Haferbrei hier?*

Анализата на Асбах-Шниткер за модалната честичка *wohl* е повеќе максималистички ориентирана. Не се работи за тоа да се претстави општото значење на оваа честичка. Во подоцнежните истражувања најчесто се прикажува минималистичкиот пристап. Така, според Хелбиг (1988b), се прикажани не помалку од 6 варијанти на модалната честичка *wohl* (како и вториот елемент на потврдната честичка *jawohl* и *sehr wohl*) кои тој ги вбројува во иста група. Следејќи го неговиот став (1988b, стр. 243) заедничкото значење се наоѓа кај ненагласените форми „за потврдување на ставот на говорникот во однос на изразот (компонента хипотеза, т.е. претпоставка), каде што се среќаваат поретко нагласените форми за потврдување на вистинитоста на изразот (во смисла на *jawohl*).“ Според оценките на Хегелунд (1998) ова опишување е малку уверливо. Прво, тоа е поделено и дискутабилно, а второ, овој став на говорникот за изразот е потипичен за модалните зборови (*vielleicht, vermutlich, hoffentlich* etc.) отколку за модалните честички, и трето премногу добро го покажува парадоксот на честичките (“Partikel-Paradoxon”), што Хелбиг (Helbig 1988b, стр. 70) го дефинира на следниов начин:

“Die Forderung nach semantischer Darstellung des Zusammenhangs der Funktionsweisen untereinander (d.h. nach einer übergreifenden Gesamtbedeutung) kollidiert mit der nach Verständlichkeit, weil die allen Varianten gemeinsame Bedeutung so abstrakt ist, dass sie für den nur am praktischen Gebrauch interessierten Benutzer wenig nützlich ist. Die Beschreibung nur der einzelnen Funktionsvarianten in des verstellt dem Benutzer das Verständnis für die Zusammenhänge zwischen den einzelnen Varianten.”¹

3. Теоријата за говорните чинови и модалните честички

Централен поим во делата на англискиот филозоф Џон Остин (1962, 1970), основачот на теоријата за говорни чинови, е илокуцискиот чин. Во своето лингвистичко и филозофско дело (*How to Do Things with Words*) што е објавено постхумно, Остин (Austin, 1962) разликува три различни нивоа во говорниот чин: локуциски говорен чин, (со кој нешто се кажува/соопштува), илокуциски чин (она што говорникот прави/чини при самиот говорен чин) и перлокуциски чин (влијанието/ефектот на говорниот чин врз слушателот). Како следбеник на Остин, Џон Серл (Searle 1969, 1975, 1976), ја систематизира и ја развива понатаму теоријата на говорните чинови и локуцискиот чин го дели на два дела – чин на изразот и пропозиционален чин. Илокуцискиот чин, според Серл, претставува „основна единица за лингвистичката комуникација кај човекот“ (Searle 1976, стр. 1) и овој поим стои во центарот на неговиот интерес. Така, значењето на изразот се состои од пропозиција (семантичка содржина) и соодветна илокуција (прагматичка или комуникативна функција).

Проблем во теоријата за говорните чинови е фактот дека изразите често содржат поинаква комуникативна функција, отколку онаа која формално се изразува преку индикаторите за илокуцискиот говорен чин. На пример, речениците *Bist du verrückt?* и *Könnten Sie mir mal das Salz reichen?* ако се

¹ „Барањето за семантичко претставување на врската помеѓу начините на функционирање (т.е. сеопфатното целокупно значење) се конфронтира со условот за разбирливост, бидејќи значењето заедничко за сите варијанти е толку апстрактно што е од мала корист за говорителот, кој е заинтересиран само за неговата практична употреба. Описот само на индивидуалните варијанти на функциите го прикрива разбирањето на корисникот за односите помеѓу одделните варијанти.“

Како што наведува Шлибен-Ланге (1975, стр. 90–91), можноста за индиректните говорни чинови кај ритуални и институционализирани говорни чинови (крштевки, пресуди, именувања, назначувања) е многу ограничена или воопшто не постои.

“Der illokutive Charakter einer Äußerung ist das Ergebnis einer Interaktion zwischen vielen Aspekten der Satzbedeutung und auch kontextuellen Faktoren. Es ist deshalb nicht überraschend, dass Modalpartikeln oft einen Beitrag zur illokutiven Kraft einer Äußerung liefern, aber dieser Beitrag scheint mir nicht ihre zentrale Funktion zu sein.”

разгледуваат прагматички не се прашања. Изразите, каде формата и функцијата се разидуваат, се опишуваат како „индиректни говорни чинови“ (сп. Searle 1975). Притоа, се разликуваат два главни типа говорни чинови. Од една страна постојат полуконвенционални (стандардни) говорни чинови, како на пример: *Können Sie mir sagen, wie spät es ist?* (молба во форма на прашање, каде од соговорникот не се очекува одговор од типот да/не, туку се очекува одговор во форма на конкретна временска определба) и *Jetzt gehst du schlafen* (наредба во форма на асертивен израз). Од друга страна, постојат индиректни говорни чинови, чијашто илокуциска моќ без земање предвид на контекстот е речиси едвај можна, на пример, изразите: *Kommst du an das Salz ran?* (молба, информативно прашање со кое се изразува замолување), *Ich rate dir, das nicht noch einmal zu versuchen* (предлог или закана) и *Es zieht hier* (констатација/тврдење/барање).²

Лингвистите сè уште дискутираат околу прашањето дали модалните честички се индикатори за илокуцијата. Герхард Хелбиг се смета дека е еден од најважните претставници на хипотезата за илокуција на модалните честички. Тој ги дели модалните честички во две поткласи: честички за нагласување (одн. илокуциски честички) и останати видови честички (каде доминира семантичката функција: честички за степенување, за засилување и истакнување *sehr, ziemlich, besonders, sogar* и др.).

Бидејќи со ист локуциски чин можат да се изразат сосема различни илокуциски акти (и обратно), мора да се користат јазични или вонјазични средства со цел изразите да бидат појасни или да имаат точна интерпретација. За таа цел се користат освен другите групи зборови и модалните честички. Тие се илокуциски индикатори. За одбрана на својата теза Хелбиг (Helbig 1977, стр. 34) ги наведува следниве примери:

- (8) Du kannst *mal* das Fenster schließen.
- (9) Du kannst *ja* das Fenster schließen.
- (10) Du kannst *doch* das Fenster schließen.

Изразот под (8) тој го смета за изразување на благо барање, изразот под (9) според Хелбиг е предлог, а изразот под (10) е предлог или „сложување со желбата на соговорникот“.

Наведените реченици без модалните честички би можеле надвор од контекст и искажани со вообичаена интонација да се сфатат како тврдење/констатација. Според класификацијата за зборовни чинови предложена од Серл, овие изрази се вбројуваат во репрезентативните илокуциски чинови. Барањата и предлозите се директивни (можат да изразуваат молба, наредба, предлог), односно можат да се вбројат во сосема друг тип илокуција.

² Како што наведува Шлибен-Ланге (1975, стр. 90–91), можноста за индиректните говорни чинови кај ритуални и институционализирани говорни чинови (крштевки, пресуди, именувања, назначувања) е многу ограничена или воопшто не постои.

Но, од друга страна пак, постојат лингвисти кои го критикуваат илокуцискиот концепт на модалните честички. Така на пример, Кениг Е. во овој контекст пишува:

„Илокуцискиот карактер на изразот е резултат на интеракцијата помеѓу повеќе аспекти на значењето на реченицата и контекстуалните фактори. Поради тоа, не е за изненадување што модалните честички често придонесуваат за илокуциската моќ на изразот, но ова според мене, не е нивна централна функција“ (Кениг 1997, стр. 59)³

4. Заклучок

Од горенаведеното можеме да заклучиме дека модалните честички играат важна улога во секојдневната комуникација, посебно во усното општење меѓу говорителите на еден јазик. Пред 60-тите години од минатиот век оваа група зборови беше многу малку истражувана, но денеска и покрај многубројните научни трудови од оваа област, постојат сè уште многу отворени прашања за овие зборови кои треба да се истражат.

Модалните честички претставуваат една од повеќето можности што му се на располагање на говорникот за изразување на својот став кон она што го соопштува. Освен со начинските глаголски форми (заповеден начин, можен начин) и со некои од временските форми, и со оваа група зборови може да се искаже личен став на говорникот кон глаголското дејство. Со модалните честички може да се заземе личен став или некаква оценка во смисла на увереност, неверување, тврдење, претпоставување и сл.

Со овој труд беше направен обид да се објаснат модалните честички, посебно лексемата *wohl* и нејзината улога и функција во реченична конструкција од прагматички и од комуникативен аспект. Се обидуваме да ја поврземе теоријата на говорните чинови со значењето на модалните честички и дојдовме до гледиште дека илокуцискиот карактер на изразот е резултат на интеракцијата помеѓу повеќе аспекти на значењето на реченицата, но и на контекстуалните фактори. Поради тоа, не е за изненадување фактот што модалните честички често придонесуваат и влијаат на илокуциската моќ на изразот; освен своето основно значење можат да искажуваат засилување, изделување, определување, количественост, посочување и сл. Улогата и значењето на модалните честички е големо, пред сè, на комуникативно и на прагматичко ниво. Посебно би биле интересни за анализа семантичките особености и прагматичките фактори кои ги исполнува оваа група зборови. Корисно би било истражувањето на овие лексеми

³“Der illokutive Charakter einer Äußerung ist das Ergebnis einer Interaktion zwischen vielen Aspekten der Satzbedeutung und auch kontextuellen Faktoren. Es ist deshalb nicht überraschend, dass Modalpartikeln oft einen Beitrag zur illokutiven Kraft einer Äußerung liefern, aber dieser Beitrag scheint mir nicht ihre zentrale Funktion zu sein.”

и нивното влијание врз процесот на усвојување на германскиот како странски јазик. Наставниците во секојдневниот процес на едукација би требало да посветат повеќе внимание на усвојувањето на модалните честички во природна комуникациска средина и да знаат точно да го пренесат нивното прагматичко и комуникативно значење. При предавањето на овие зборови би требало да се обрне посебно внимание на интонацијата и акцентот со цел успешно нивно изучување и восприемање од страна на изучувачите по германски како странски јазик.

5. Користена литература:

A) Користена литература на латиница

- [1] Austin, J. L. (1962). *How to Do Things with Words*. Cambridge, Mass.
- [2] Austin, J. L. (1970). *Philosophical Papers*. Oxford. (1. Auflage 1961.)
- [3] Asbach-Schnitker, B. (1977). “Die Satzpartikel ‘wohl’”. In: Weydt, H. (1977): 38–61.
- [4] Heggelund, K. T. (2013). Zur Bedeutung der deutschen Modalpartikeln in Gesprächen unter besonderer Berücksichtigung der Sprechakttheorie und der DaF-Perspektive. *Linguistik Online*, 9(2).
- [5] Helbig, G. (1977): “Partikeln als illokutive Indikatoren im Dialog”. *DaF* 14: 30–44.
- [6] Helbig, G. (1988a). *Entwicklung der Sprachwissenschaft seit 1970*. Leipzig.
- [7] Helbig, G. (1988b). *Lexikon deutscher Partikeln*. Leipzig.
- [8] Helbig G. / Buscha, J. (1991): *Deutsche Grammatik. Ein Handbuch für den Ausländerunterricht*. Leipzig/Berlin/München.
- [9] König, E. (1997). “Zur Bedeutung von Modalpartikeln im Deutschen: Ein Neuansatz im Rahmen der Relevanztheorie”. *Germanistische Linguistik* 136: 57–75.
- [10] Searle, J. R. (1969). *Speech Acts. An Essay in the Philosophy of Language*. Cambridge.
- [11] Searle, J. R. (1975). “Indirect Speech Acts”. In: Cole / Morgan (1975): 59–82.
- [12] Searle, J. R. (1976). “A Classification of Illocutionary Acts”. *Language and Society* 5: 1–23.
- [13] Schlieben-Lange, B. (1975): *Linguistische Pragmatik*. Stuttgart etc.
- [14] Zifonun, G. et al. (1997). *Grammatik der deutschen Sprache*. 3 Bde. Berlin.

Б) Користена литература на кирилица

- [1] Бојковска С., Пандев Д., Минова-Ѓуркова Л., Цветковски Ж. (1998). Македонски јазик за средно образование. II дополнето издание. Просветно дело, Скопје.
- [2] Саздов, С. (2013). Современ македонски јазик. Второ изменето издание. Табернакул. Скопје

В) Интернет-страници

- Duden Online Wörterbuch: <https://www.duden.de/suchen/dudenonline/normal> Duden

ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ

ГОДИШЕН ЗБОРНИК 2021